

znejo popolno identična. Zajedó se male gosenčice prec skoz skorijo do ličjevine in mehkega, sočnega lesa, kjer se tudi prvo jesen živé ter male rove napravljajo, kar se na drevesnem deblu po izdrezanem, drobnemu žaganju podobnem lesnem prahu spoznati more; ob tem času more se ta vražji škodljivec najlože ugonobiti s tem, da se poišče in pomečka. Prec drugo leto spomladi pa vrbar pod kožo uže veliko mehkejega lesa sè svojimi močnimi in ostrimi roženimi čeljusti razjé; kolikor bolj pa postaja krepak, tem dalje od navedenega prostora, navadno od desne na levo v nekoliko poševno mér globočeje v les proti strženu tako zajeda, da kot doraščena gosenica navadno naravnost po strženu gor prstove debelosti velik ter daljši ali pa tudi krajši rov napravi. Primeri se pa tudi, da v prvem letu malo nad koreninami mlado drevesno deblo okoli in okoli preorje in podljubni mehki les razjé; a niso ravno redke prikazni to, da se potem tako drevo posuši, osobito če ima le malo in slabih korenin, ter v slabi, pusti zemlji raste. Če ima pa tako drevo krepke in močne korenine, ter je v dobri in zadosti močni zemlji vsajeno, se potem vrbarjev rov dobro obraste, a na obglodanem mestu se kot s srednje debelim dratom všenjeni obroček pozná.

Ako se pa v kakem drevesu po več vrbarjev nahaja, razvrtajo ga na vse strani po deblu tako, da ga, če je uže tudi dobro močno, na dotičnem mestu ne ravno premočan veter odlomiti more, to pa zato, ker proti strženu le ena sama gosenica vrta, druge pa na okrog po deblu razjedajo in orjejo.

(Konec prihodnjíč.)

Gospodarske izkušnje.

Kako pregnati gosenice z zelja.

„Landw. und Ind. Zeitg.“ priporoča za to cestni prah. S tem naj se potrese zelje, dokler je še mokro ali rosno, in če ga dež opere, se mora zopet potresti, tako da na perji vedno prah leži. Ne škoduje zelju nič, ker se lahko opere. Ta pripomoček je poceni, toraj se lahko poskusi. Gori omenjeni list pravi, da po zelnikih ob cestah, kjer veter prah v njive zanaša, gosenic ni.

Gospodarske novice.

* *Svilne kokone (galeto) kupujejo*, kakor vodja c. k. svilorejskega poskušališča v Gorici naznanja, gosp. A. Lenasi, posestnik filande v Gorici, gosp. G. Naglas, posestnik filande v Kormonsu, gosp. E. Cuzzi, posestnik filande v Farra-i pri Gradiški. — Kakor je g. profesor Povše, ki je unidan goriško ceno kokonov „Novicam“ naznanje dal, svilorejcem priporočal zarad pošiljatve kokonov previdnim biti, da kokoni ne trpijo škode, tako tudi vodja ces. kr. goriškega poskušališča priporoča, naj se živi kokoni ne pošiljajo na dolgo pot, kajti živ kokon ne strpi večdnevnega transporta; umorjeni kokoni pa tudi naj so lepo posušeni; koristno je tudi, da se kokoni po različnih barvah ločijo.

* *Vojska Nemčije zoper Avstrijo in Ogersko na polji kmetijstva.* Razprave med Nemčijo in Avstro-Ogersko so se, kakor kaže kupčijska pogodba, med tema vladama 23. maja podpisana, za Avstrijo in Ogersko neugodno izvršile. Avstrija za prodajo avstro-ogerske živine v Nemčijo ni dosegla onih polajšav, katerih je želela, čeravno se je tudi Bavarska vlada za te polajšave na svoj lastni prid potegovala. Bismark, v srci zmerom neprijazen Avstriji, v eno mer staro pesem goni,

da Avstrija Nemčiji donáša govejo kugo in da zato se avstro-ogerski živini mora zaprta držati meja nemška. V novi pogodbi so ostale večinoma vse prejšnje britke določbe. Edino, kar se je doseglo pri novi pogodbi 23. maja, je to, da kontumacija avstrijsko-ogerske živine, ki se hoče v Nemčijo vpeljati, je od 60 dni znižana na 45 dni, in da posamezni živinorejci nemški, ki imajo svoja posestva na meji avstrijski in za pleme ali kak drug namen avstrijsko-ogerskih plemen potrebujejo, smejo po novi pogodbi leto in dan 12 goved si omisliti, ko so jih dosihmal smeli le 6. — No, radovedni smo — piše časnik tirolske kmetijske družbe — ali nasproti takemu strogemu varstvu nemških interesov ne bode živinoreja v Nemčiji več škode trpela, kakor bi škoda znašala, ki bi jo prosto uvažanje avstrijsko-ogerske živine Nemčiji prizadelo, če bi včasih kako živinče govejo kugo zatrosilo v Bismarkijo?

* *Huda letošnja vročina dela po več krajih tudi med živino hude bolezni*, med katerimi najnevarniši je kužni črm (antrax), navadno „vrančni prisad“ ali „sajevic“ imenovan. Naj tedaj gospodarji skrbno pazijo, da živina dobiva pogostoma friške vode piti, — da ni hlev soparn in da dobí zelene krme, in podnevi ob hudi vročini kolikor mogoče oprosti. Če gospodar more, naj ji daje o takem času tudi malo soli.

* *Kaj se je zgodilo kovaču živinozdravniku*, ki ni smrkavega konja brž naznanil c. kr. okrajni gospóski? — Kovač in živinozdravniški pomočnik Jurij Menk v Mannersdorfu ne daleč od Dunaja je zdravil konja posestnika Šimna Zwierschütza, ki je bil smrkav, pa je mislil, da je le za smoliko bolan in ga zaradi tega ni naznanil gospóski. Lastnik tega konja pa se je sam po njem okužil in umrl, kajti po smrkavem konji se tudi človek okuži. Kovač, ki se je s tem zagovarjal, da mu postava o kužnih boleznih ni znana bila, je bil v ječo obsojen za 6 tednov.

Ministerski ukaz o živinskih popotnih listih.

C. kr. ministerstvo notranjih oprav je po dogovoru s ces. kr. ministerstvom kmetijstva in kupčijstva razglasilo ukaz od 7. dne junija, po katerem župani in tisti uradi, ki dajejo živinske popotne liste (pôse), po katerih se izpričuje zdravje živine, kedar se na kak sejm ali drugam žene, morajo tako tiskovino dobivati le pri c. kr. deželni vladi. — Po takem tiskarnice nimajo pravice prodajati tacih potnih listov, katere edina deželna vlada v vsaki deželi tiskati daje, da jih potem županom razdeluje.

Zgodovinske stvari.

Črtice o vojaški granici.

Zdaj, ko so se Hrvatom spolnile tolikoletne tople želje, da se je vojaška granica (Krajina) vtelesila civilni materni zemlji, utegne nekoliko zgodovinskih črtic mnogim našim bralcem po všeče biti, ki jih prepisemo zdaj iz „Domovine“, druzega nam nekdanjega slovenskega časnika. Vojaška granica obsega 863 štirjaških milj in šteje veliko nad 1 milijon prebivalcev; zemlja vojaške granice se dotika turških krajev in prebivalci njeni so ob enem kmetovalci in vojaki, zato ime njeno „vojaška granica“ ali „Krajina“.

Prvega sledú te vojaške naprave moramo iskati v dôbi Ferdinanda I., kateremu je njegov svak in na Ogerskem prednik, Ljudevik II., v varstvo izročil Dalmacijo in Hrvaško, v kateri namen mu je ponudil tudi

Senj in v več družih trdnjav v tistih krajih (na priliko Liko, Jajce).

Ferdinand si je priskrbel potrebnega denarja, je posedel s svojo vojaščino omenjene trdnjave in Turke večkrat močno potolkel. Vsled vojsk je bila pridobljena dežela skor brez ljudi; za tega del jo je prepustil Ferdinand srbskim begunom in katoliškim Hrvatom s tem pogojem, da imajo deželo, ki jih redi, braniti zoper Turke.

Ti novi stanovanjci ob turški meji niso plačevali davkov, pa bili so zavezani skoz in skozi vojaško službo opravljati.

Nekateri izmed njih so dobivali od Avstrije nekaj plače, drugi so brezplačno služili. Med vseljenci so bili tudi beguni iz Bosne, „Uskoki“ imenovani; ti so se pod istimi pogoji kakor uni, vselili unkraj Kolpe, v okraji Žumberškem (Sichelburg). Al, ker so ljudi napadali in ropali, moralo se je na-nje paziti, ter so jim zaradi javne varnosti odkazali kraje zad za Senjem, kateri so bili malo da ne zapuščeni.

Granica Karloviška, Varaždinska in Banaška je postala vojaška l. 1589. vsled tega, da se je dovolilo mnogim Morlaškim rodovinom ondot vseliti se, zlasti pa potem, ko se je bilo vselilo veliko kristijanov došlih iz male Valahije; tem je Ferdinand II. prepustil 70 zapuščenih gradov med Kulpo in Uno.

Rudolf II. jim je podelil versko svobodo ter oprostil jih davkov; naložil pa jim dolžnost, zemljo obdelovati in mejo proti Turkom braniti. Uže od l. 1707. se bere v zgodovini o nekakošnem graničarskem polkovniku, kateremu so bili podložni stotniki, poveljniki in konjiki.

Tako se je ustanova vojaške granice zmirom bolj razvijala. Leta 1652. se je štelu uže čez 8800 stanovalcev. Leta 1687. se je vselilo tam 4000 Srbov, in so vživali enake pravice, kakor prvotni prebivalci. Po Karloškem miru so posedli oni pridobljene okrajine, katere so bile vsled vojsk brezljudne; tako na priliko so se lotili obdelovati sedanji Banat in slavonsko vojaško granico Srbi, ki so bili ubežali iz Turčije. Tako se je naredil poleg okrajev Varaždinskega, Karloškega in Banaškega Slavonski okraj, kateri se razprostira poleg Save, Maroše in Tise. To poslednjo deželo sta administrovala dvorsko vojno svetovalstvo in dvorna kamora na Dunaji.

Leta 1793. je ukazal Leopold I., da naj se združi Varaždinska granica s civilno Hrvaško; toda se ta ukaz ni izvršil, kakor tudi ne sklep cesarja Leopolda II., po katerem je imel postati Senj uže takrat to, kar je še le letos postal, svobodno kraljevo mesto.

Graničari so se za trdno po vojaško uravnali še le za vojske zaradi dednega nasledstva. Prišel je to uredovanje leta 1746. general Sasko-Hildburghausenski, kateri je naredil v Karloškem okraji 4 polke infanterije in en polk huzarjev; v Varaždinskem dva polka infanterije in en polk huzarjev. Ban grof Bathyany je o istem času 2 polka infanterije in 1 polk huzarjev v Banatu uredil, in 1750. leta je napravil general Engelhofer v Slavoniji tri polke infanterije in en polk huzarjev.

Leta 1760. se je Erdeljska vojaška granica, katera se je bila po 90 letih svojega obstoja uže razpustila, zopet ustanovila, in leta 1765. se je naredila vojaška meja v Banatu, ki je obsegala tudi 14. graničarski polk.

Leta 1769. se je v graničarskih polkih vpeljal nemški poveljni jezik.

Leta 1780. so se odpravili huzarski regimenti.

Leta 1798. so dobili polki številke v aritmetičnem redu 1 itd. Od tistihmal so morali hoditi graničari v vojsko.

Mnogovrstne novice.

* *Velika vročina.* Iz Londona se poroča, da je bila tam 15. dne t. m. tako velika vročina, da take skoro ni pomniti. Gorkomer je kazal 98 stopinj Fahrenheit (t. j. skoro 44° R.); največ je bilo leta 1868., namreč 96 stopinj. Vročina je bila res afrikanska, skoro taka, kakor tisti dan lanskega leta v Calcutti, za 4° manj ko v Bombaji. Tudi drugje na Britanskem ni bilo nič manj vroče; po več krajih so morali delo v topilnicah vstaviti, ravno tako vojaške vaje. V Londonu so trije ljudje umrli za solnčno opeklino. Gospoda si je z japonskimi pihalniki pomagala. — Z Novega Yorka se telegrafično naznanja, da je tudi v severni Ameriki vročina grozna. V Daytonu (država Ohio) je za solnčno opeklino umrlo 30 ljudi, v Chicagi 10, v Richmondu in Novem Yorku po 1. V vsej deželi je do 15. t. m. za to opeklino umrlo 200 ljudi. — Tudi v državi Minnesotski, kjer je veliko Slovencev, je vročina letos nenavadno velika, zima pa je bila tudi nenavadno mrzla.

Naši dopisi.

Iz Wabashe v Minesoti v severni Ameriki 3. jul. — Sprejmite, drage nam „Novice“, tudi od nas tu živečih Kranjcev par kratkih vrstic. Čeravno smo daleč od svoje domovine, se vendar večina naše množice živo briga za vse, kar se pri vas zgodi, vsaka vesela novica, posebno s političnega polja, razveseli tudi nas, zato vam prav srčno želimo dobro srečo na poti k bolji bodočnosti, katera se vam zdaj vendar uže nekoliko odpira. Prav razveselilo nas je premeščenje Kaltenebergerjevo in Vesteneckovo, še bolj pa odlikovanje očeta dr. Bleiweisa, kateremu iz vsega srca navdušeno čez morje kličemo: živio! Prav tako vam se vklanjamozavoljo zmage vaše pri kupčijske zbornice volitvah, kjer je zmagala pravica, t. j. narod. — Vse to so uže znamenja, da se na Slovenskem vreme vedri; le še Pirkarja se skusite znebiti, potem bodo razrušeni glavni stebri nemčurstva na Kranjskem in ravnopravnost Slovincem ne bode na veke ostala prazna beseda. Naš poklon tudi vašemu deželnemu predsedniku gosp. Winklerju, ki je, kakor se kaže, res pravi mož na pravem mestu. — O priliki kaj več, posebno o tukajšnjih kmetijskih razmerah; zdaj pristavim le še to, da je po vsi severni Ameriki taka silna vročina, da je uže več ljudi za solnčno opeklino zbolelo in umrlo. Tudi jaz nisem še nikdar take vročine okusil, kakoršna je zdaj tu ob reki Mississippiju. — Zdravi! A. Obreza.

Iz Slatine v Rumuniji 15. jul. (Bolgari v Rumuniji.) Kdo na Slovenskem ne pozna pridnosti in spretnosti ljubljanskih krakovskih žen, ki oskrbujejo ljubljanski trg z raznovrstno zelenino, ki obdelujejo svoje vrte s tako marljivostjo, da je malo mest, katera imajo na svojih trgih tako okusno in lepo zelenino, kakor je pri našajo Krakovčanke na ljubljanski trg.

Pri nas po vsi deželi oskrbujejo to opravilo Bolgari*) tako ročno, tako pridno, in, rekel bi, tako in-

*) Ime Bolgar v tem spisu ne znači narodnosti, temveč je le geografični pojem. S tem imenom zaznamujemo Bolgare, katerih domovina je sedanja politična Bolgarija v severu Balkana; od njih razlikujemo Makedonce, katerih dom je v današnji Makedoniji, in kateri so, kakor se razume ob sebi, tudi bolgarsko-slovanske narodnosti. F. Schollmayr.